

Meijendel: onderdeel van een Zuidhollands Duinreservaat ?

Eind vorig jaar werd het Beheersplan Meijendel uitgebracht door de Duinwaterleiding van 's-Gravenhage (DWL). De verschijning daarvan is voor de redactie van Duin aanleiding geweest voor een gesprek met Eric Wanders. Hij kwam in 1975 bij de DWL en heeft zich de eerste drie jaar voornamelijk bezeggehouden met onderzoek in het duingebied tussen Scheveningen en de Wassenaaarse Slag, algemeen aangeduid als Meijendel. Daarna is hij met de uitvoering van het beheer belast. Hij was nauw betrokken bij de totstandkoming van het beheersplan.

door NORA KÖSTERS en ERIK VAN DIJK

Het is goed dat een terreinbeherend bedrijf met een beheersplan komt. Het geeft naar binnen en naar buiten toe duidelijkheid omtrent de voorgenomen activiteiten. Bestaat echter niet het gevaar dat er een keurig beheersplan ligt, dat ten gevolge van door gemeenten en provincie opgelegde plannen (b.v. aanleg fietspaden) teniet wordt gedaan?

Je zit in een samenleving met allerlei ideeën, waartussen een spanningsveld bestaat. Ook betreffende Meijendel worden door particulieren, gemeenten en provincie allerlei ideeën gelanceerd, waarbij veel argumenten op tafel komen. Wat hierbij dikwijls vergeten wordt is dat bijvoorbeeld bij de recreatie de meeste bezoekers tevreden zijn met de huidige situatie, maar dat wordt vaak niet erkend of uitgedragen. De ontevreden partij, bijvoorbeeld fietsers of golfspelers, uit zich meer actief en brengt alleen argumenten voor recreatie-toename in, waardoor het lijkt of er momenteel niets kan en mag. Het beheersplan probeert hierin een meer evenwichtige benadering te brengen. Overigens zou het verstandig zijn als ook "de provincie" een duidelijk beleid zou formuleren ten aanzien van recreatie in de duinen, zodat de recreatie-functie beter bespreekbaar wordt; zo'n beleid kan en mag echter niet bestaan uit een optelsom van wensen, zoals dikwijls het geval is.

NATUURBEHOUD - WATERWINNING

Het Beheersplan Meijendel, in 1984 door de DWL openbaar gemaakt, is in opzet en uitvoering begeleid door de CAD (Commissie

Advies Duinbeheer). Uit de samenstelling van het Meijendel Comité en de CAD, die daar een commissie van is, blijkt, dat de directeur van de DWL een belangrijke positie hierin bekleedt. Bestaat niet het gevaar dat adviezen en plannen, zoals dit beheersplan, daardoor voornamelijk waterwin-vriendelijk zijn?

Het Meijendel Comité wordt niet automatisch voorgezeten door de directeur, terwijl de CAD juist niet voorgezeten wordt door de directeur. Hij is er wel lid van. De adviezen zijn niet geheim, iedereen kan inzage krijgen. In beide clubs zitten vooral wetenschappers, zodat een objectieve advisering kan worden verwacht.

Wat betreft het beheersplan, dit werd gemaakt vóór de Kroonuitspraak over het bestemmingsplan dat nevenschikking van waterwinning en natuurbehoud inhoudt. We moesten dus zelf kiezen en kozen voor "nevenschikking, tenzij...". Nu is in het bestemmingsplan formeel nevenschikking vastgelegd en moet er van geval tot geval een afweging plaatsvinden en dat is een goede zaak.

Wat zullen de gevolgen van de samenvoeging van dertig waterleidingbedrijven in Zuid-Holland (tot drie) zijn voor het duinbeheer?

De fusie van de waterleidingbedrijven biedt een ideale gelegenheid om tot één beheerseenheid te komen in de vorm van bijvoorbeeld een Zuidhollands Duinreservaat. Er bestaat echter ook een reële kans dat je juist versnippering krijgt door touwtrekkerij tussen verschillende duinvreemde belangen. Als het echter tot de gewenste grote beheerseenheid

komt, dan kunnen grootschalige externe invloeden beter gepareerd worden.

De meeste natuurbeschermers kunnen tot op zekere hoogte waterwinning in een natuurgebied accepteren. Hoe ziet u de kansen voor diepinfiltratie in Meijendel?

Over de invloeden van diepinfiltratie-systemen is nog niet voldoende bekend. Er is wel al een diepinfiltratie-project voor Meijendel aangevraagd om ervaring op te doen, ook met betrekking tot invloed op de duinen. Bij deze methode is het technisch gezien belangrijk dat schoon water wordt ingebracht. Ik denk dat je vooruitlopend op diepinfiltratieprojecten het beste kunt beginnen met sterk voorgezuiverd water in de infiltratiebekkens te brengen. Eén van de voordelen is dat je het duin dan minder belast en zelfs schoonspoelt. De voorzuivering die bij diepinfiltratie noodzakelijk is komt dan nu al het duin en de oppervlakte-infiltratie ten goede.

Ik zie diepinfiltratie nog niet als totale vervanging van oppervlakte-infiltratie. Bovendien heeft het IODZH (Integraal Onderzoek Drinkwatervoorziening Zuid-Holland) aangetoond dat de huidige extensieve oppervlakte-infiltratie vooral voor vogels nog zo slecht niet is.

Als je het waterpeil van infiltratieplassen konstant houdt, dan is dat gunstig voor veel ongewenste ruigteplanten. Een natuurlijke seizoensfluctuatie zou wellicht beter zijn?

Mijn zorgen voor de invloed van peilfluctuaties gaan minder naar de directe omgeving van de infiltratieplassen uit, maar meer naar de grote hydrologisch beïnvloede duinoppervlakken. We hebben gekozen voor een stabiele waterstand in de plas, zodat met toenemende afstand een steeds meer natuurlijke seizoensfluctuatie ontstaat ten gevolge van het regenwater boven het vaste peil van grondwater door infiltratie. Er zijn drie redenen voor deze keuze: 1. "De natuurlijke fluctuatie" is niet na te bootsen. Deze fluctuatie wordt weliswaar geken-

merkt door een zekere periodici-
teit, maar de "ruis" hier omheen
is een onzekere natuurlijke fac-
tor. 2. Tussen het peil van de
infiltratieplas en dat van het
grondwater zit de plasoever die
een bepaalde weerstand heeft. Pas
als je deze weerstand precies be-
grijpt kan je de fluctuatie in
het gedeelte direct naast de plas
natuurlijk laten lijken. 3. Ten-
slotte is bij sterkere peilfluc-
tuaties het gevaar van menging
van watersoorten groter.

In een volgend beheersplan
zullen deze punten nauwkeuriger
uitgewerkt moeten worden. Bij het
eerste beheersplan moest het be-
drijf nog ervaring opdoen in de
mate van nauwkeurigheid van for-
mulering.

RECREATIE

**Niet aan het duingebied gebon-
den activiteiten dienen buiten
het duingebied te worden gesitu-
eerd. Het ligt hierbij voor de
hand aan de steeds massalere
City-Pier-City-loop te denken.
Wat zijn hiervan andere voorbeel-
den?**

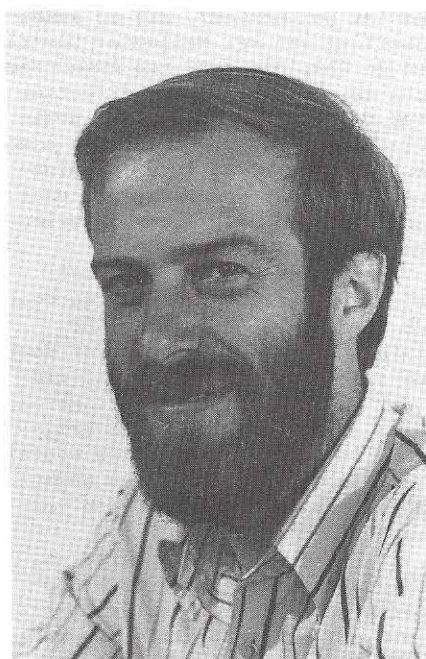
Sportevenementen ontregelen
het duinmilieu en de natuurgebon-
den recreatie en zijn niet gebon-
den aan de specifieke kwaliteiten
van het duinlandschap. Sommige
dingen zoeken alleen rust of
ruimte maar niet speciaal het
duin. Voorbeelden daarvan zijn
behalve de CPC-loop van vorig
jaar: golfen, militair gebruik,
een springveldje voor paarden,
sommige onderzoeken en een hele-
boel kleinere dingen, zoals het
testen van een straalzender. Je
kunt de activiteiten wat dit be-
treft indelen in drie groepen:
duingebonden, natuurgebonden en
alleen ruimtegebonden. Voor veel
wandelaars is natuur, dus duin,
meestal wel een eis. Voor de hui-
dester waterwinning geldt dat ook,
maar ook zij moet zich steeds af-
vragen wat wel en niet in de dui-
nen thuishoort.

Voor veel activiteiten is na-
tuur of duinen geen voorwaarde.
De schaarse natuurgebieden moeten
niet belast worden met alleen
ruimte vragende activiteiten. Dat
is misbruik maken van de natuur.

**De DWL krijgt vaak veel kri-
tiekt wat betreft haar recreatie-
beleid. De DWL zou door overdre-
ven bescherming van de waterwin-
gebieden de recreatie buiten de
deur houden. Bij nadere beschouw-
ing blijken recreanten in Meijen-
del erg veel vrijheden te hebben.
Het lopen buiten aangegeven paden**

**is in natuurgebieden en zelfs in
stadsparken veelal niet toege-
staan, maar in Meijndel mag dit
wel. Er kunnen zelfs auto's tot
midden in het natuurgebied door-
dringen. Hoe staat u zelf tegen-
over deze kritiek?**

Ik breng de kritiek in relatie
tot de veelheid aan tevreden re-
creanten en dan valt het wel mee.
Het duin heeft al een grote spe-
cifieke recreatieve functie en
deze zou zelfs nog wel uitgebreid
kunnen worden, mits ten koste van
recreatievormen en -gevolgen die
niet per se in duinen hoeven
plaats te vinden. Dit is maat-
schappelijk echter een gevoelig
onderwerp. Bij het beleid moeten
daarom wenselijkheid en haalbaar-
heid worden onderscheiden. "De

*Eric Wanders: "...Veel tevreden
recreanten in Meijndel..."*

auto Meijndel uit" lijkt op het
moment niet haalbaar, maar is wel
gewenst ook omwille van de recre-
atie zelf. Verder moeten we, ge-
zien de onderschikking van recre-
atie aan natuurbehoud, als uit-
gangspunt hanteren, dat als er-
gens de recreatiedruk toeneemt
deze ergens anders moet afnemen.
Konkreet betekent dit: als fiets-
pad 10 (over de Waalsdorpervlak-
te) wordt aangelegd dan moet
Meijndel voor auto's worden ge-
sloten.

FAUNA EN BEHEER

Door de medewerkers van de DWL

**worden ter voorkoming van schade
konijnen gedood. Welk beleid ligt
hieraan ten grondslag?**

Als je helm plant dan doe je
dat omdat je ter plaatse geen
verstuiwing wilt. Je kunt twee-
maal zoveel planten als je merkt
dat het opgevreten wordt. Het is
ook mogelijk om minder te planten
en plaatselijk af te schieten, of
om een raster te plaatsen. Je
moet hierbij de kosten en de
schade tegen elkaar afwegen. De
plaats in het duin is hierbij van
groot belang. Konijnen afschieten
heeft dus te maken met de keuze
het duin met helm vast te leggen.
Andere methoden, zoals uitleggen
van takken of hooi, kennen hun
eigen problemen.

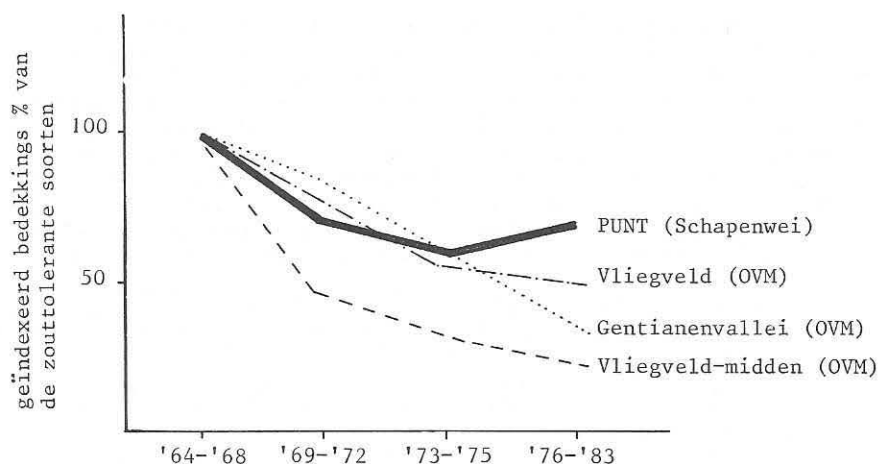
**Worden in het kader van het
bedrijf nog andere dieren afge-
schoten zoals kraaiachtigen of
fazanten?**

Nee, niet meer. Alleen plaat-
selijk waar konijnen en fazanten
bij bollenboeren schade aanrich-
ten worden zij i.v.m. de wette-
lijke aansprakelijkheid inciden-
teel afgeschoten. In eigen ter-
rein is de jacht zo geregeld dat
afschot alleen plaatsvindt indien
nodig vanuit de functies van het
duingebied. In het erfpachtgebied
heeft de minister de jacht onbe-
perkt gegund aan de Kroon. Daar
hebben wij dus niets over het ge-
not van de jacht te zeggen. Het
is m.i. onjuist, dat ten gevolge
van de wetgeving het jachtrecht
in natuurgebieden niet gekoppeld
is aan het beheer.

**Hoe denkt u over het laten
grazen van hoefdieren in het ter-
rein?**

Ik ben er van overtuigd dat de
begrazingsdruk in een aantal ter-
reindelen moet toenemen, vooral
in verband met de toename van
struweel door waterwinning en
duinvastlegging. Ik zie weinig in
begrazing van de graslanden, want
daarvoor hebben we in het konijn
al een natuurlijke grazer. Intro-
ductie van hoefdieren acht ik
voorlopig niet haalbaar in ver-
band met de aanwezigheid van los-
lopende honden en de acceptatie
door het publiek. Pas als dat is
geregeld dan beginnen we er aan.
Bovendien moet je je afvragen of
je argumentatie voor de noodzaak
wel zuiver is. Misschien zijn in
de jonge duinen nooit grote na-
tuurlijke grazers geweest en ben
je eigenlijk bezig het tekort aan
verstuiwingen te compenseren door
begrazing. Reeën, die hier tel-
kens worden signaleerd, ver-

(Lees verder op blz. 26)

Figuur 3. Veranderingen in de bedekking van zouttolerante soorten in enkele valleien in de twee deelgebieden, over de periode 1964-1983 (1964 = 100%)

Op grond van de waargenomen effecten kunnen de meest salt spray-afhankelijke soorten worden aangegeven. Verwacht mag worden dat door een verdere salt spray-afname juist deze soorten qua bedekking, verspreiding en/of vitaliteit zullen verminderen. Voor de droge duinmilieus gaat het om Deens Lepelblad, Zandhaver, Zee-postelein, Zeewinde en Zeewolfs-melk. Voor de vochtige duinmilieus om: Aardbeiklaver, Rode ogen-troost, Strandzuizendguldengkruid, Waterpunge, Zeeaster, Zeevetmuur, Zeeweegbree en Zilte zegge.

CONCLUSIES

Afname van de zoutaanvoer door de lucht leidt tot een versnelde afname van het oppervlak aan open stuifduinvegetaties en duingrasland. Het oppervlak aan struweel- en bosvegetaties neemt daarentegen versneld toe. Er is dus in zekere zin sprake van een versnelling van de natuurlijke successie. Daarbij dient overigens niet uit het oog verloren te worden dat door het blijvend wegval-len van de hoge zoutbelasting, het eindresultaat van de succes-sie afwijkend zal zijn. Bij ge-ringe zoutaanvoer zullen vooral in de buitenduinen de struwelen en bossen uiteindelijk een veel groter oppervlak innemen.

Afname van de zoutaanvoer leidt voorts tot een vermindering van de verspreiding en bedekking van zouttolerante plantesoorten. Zowel in droge als in vochtige duinmilieus zijn deze effecten aantoonbaar.

Bij de aanleg van een bagger-speciedepot wordt in de duinen van Oostvoorne een salt spray-re-

ductie van maximaal 40-50% ver-wacht (7). Het is dus aannemelijk dat de te verwachten effecten op vegetatie en flora van ongeveer dezelfde aard en grootte-orde zullen zijn, als die welke voor de Maasvlakte werden beschreven (reductie 50-70%).

Tenslotte dient opgemerkt te worden dat de effecten van een verandering in de zoutaanvoer zich uiteraard niet zullen beper-ken tot de hogere planten. Vrij-wel zeker worden o.m. ook de mos-sen, de korstmossen, de bodemflo-ra en -fauna beïnvloed.

LITERATUUR

1. ARNOLD, A. (1955). Die Bedeutung der Chlorionen für die Pflanze, insbe-sondere physiologische Wirksamkeit. "Botanische Studien" Pt.2, Fischer, Jena.
2. BOEKEN, M. (1982). Verslag flora-inventarisatie Voorne 1979. Biolo-gisch Station Weevers'Duin, Oost-voorne.
3. BOELEN, I. (1983). Vegetatiekarter-ing van de Schapewei e.o., L.H. Wageningen.
4. LINDEN, J. van der & E. van OOSTER-HOUD (1983). Flora-inventarisatie Voorne, 1981. Biologisch Station Weevers'Duin, Oostvoorne.
5. MAAREL, E. van der (1960). Vegeta-tiekundige kartering van het duin-gebied op Voorne, eigendom van de Stichting Het Zuid-Hollands Land-schap. R.I.V.O.N. Biologisch Sta-tion Weevers'Duin, Oostvoorne.
6. MOOREN, R.H.J. (1984). Veranderingen in vegetatie en flora van de duinen van Voorne na aanleg van de Maasvlakte. (i.v.) Geografisch In-stituut R.U. Utrecht (tevens bijla-ges 8-2 van lit 7)
7. PROJEKTGROEP G.L. (1984). Projekt-nota/Milieu-effectrapport, Groot-schalige locatie voor de berging van baggerspecie uit het beneden - rivierengebied.
8. SLOET VAN OLDRUITENBORGH, C.J.M. (1965). Vegetatiekartering van de "Groene Punt" en omgeving te Rock-anje, 1963 - 1964. Oostvoorne.
9. VEELTENTURF, P.W.M. (1982) Salt spray, Geografisch Instituut R.U. Utrecht.

(vervolg van blz. 20)

dwijnen tenslotte ook weer zonder dat ze geschoten worden.

NATUURBEHEER

In het beheersplan staat dat er plaatselijk verstuiwingen zijn. Zijn er voor de natuur ar-gumenten om deze te laten be-staan?

Op plaatsen, waar de mogelijk-hed van uitstuiwing tot op het grondwater bestaat en waar boven-dien dit grondwater niet vervuild is door infiltratiewater, mogen heel positieve resultaten voor de natuur worden verwacht. Je moet wel opletten dat niet net bij-voorbeeld een helling met kruis-bladgentiaan onderstuift. De in-tentie betreft grootschalige, landschapsvormende verstuiwingen, niet hier en daar een kleine ver-stuiwing. De verstuiwingen hebben nog een duidelijk experimenteel karakter, omdat de functie zeewe-ring niet mag worden aangetast.

Volgens het beheersplan heeft maaïen in het zeeduin meer effect dan in het middenduin. Waaraan ligt dat?

Het heeft hierbij vooral met de landschapsstructuur te maken. In het zeeduin bestaan uitge-strekte vochtige valleien waar infiltratiewater nauwelijks het grondwater heeft beïnvloed. In het middenduin heb je meer nega-tieve invloed door infiltratiewa-ter en moet je bovendien te kleinschalig werken. Dat gaat dan meer lijken op tuinieren. Het grootste probleem bij maaibeheer ligt trouwens niet in het maaïen op zichzelf, maar in het afvoeren van het gemaaid materiaal. In het middenduin is dat technisch moeilijk te realiseren zonder grote schade aan te richten.

Mogen wij u bedanken voor dit gesprek en tot slot vragen of u nog een opmerking kwijt wilt?

Ja, ik wil er op wijzen dat het belangrijk is dat in het Zuidhollandse duinlandschap een goede samenwerking en wisselwer-king zal zijn tussen de beheer-ers. Zowel het Staatsbosbeheer als de Duinwaterleiding hebben zich de laatste jaren gereali-seerd dat natuurbeheer steeds meer een centrale plaats heeft bij het beheer. In de gewijzigde erf pachtovereenkomst is dit tot uitdrukking gebracht. Deze samen-werking is een goed uitgangspunt voor de toekomst van de Zuidhol-landse duinen.